

IHMISKAUPPA

– NYKYAJAN ORJUUTTA

Ihmiskaupan vastustaminen kirkkojen työssä

IHMISKAUPPA

– NYKYAJAN ORJUUTTA

Ihmiskaupan vastustaminen kirkkojen työssä

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisu LXXIX

Suomen ekumeenisen neuvoston julkaisu LXXIX

Ihmiskauppa – nykyajan orjuutta
Ihmiskaupan vastustaminen kirkkojen työssä

Teksti: Työryhmä Larissa Franz-Koivisto, Anna Hukari,
Kati Jääskeläinen, Marja Kantanen, Marja-Liisa Laihia,
Riina Nguyen ja Nina Suomalainen

© Työryhmä ja Suomen ekumeeninen neuvosto

Kansi ja taitto: Anne Tervahauta, Ateljee Kuvitella
Paino: Tyylipaino Oy, Helsinki 2006
Painos: 1 000 kpl

ISBN: 952-9529-40-6

ISSN: 0784-350X

SISÄLLYS

1. IHMISKAUPPA KOSKEE KIRKKOJA	7	Yhteiskunnallinen työ.....	33
2. IHMINEN – JUMALAN LUOMANA AINUTLAATUIINEN	9	Maahanmuuttajatyö	33
3. IHMISKAUPAN KÄSITTEET JA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	11	Vankilatyö	34
Lähikäsitteet	13	Puolustusvoimain kirkollinen työ.....	34
4. IHMISKAUPAN SYYT	16	Suomalaiset ulkomailla	34
5. IHMISKAUPAN LAAJUUS	19	Ulkomailla tehtävä työ	35
6. IHMISKAUPPA SUOMESSA	21	10. YHTEYSTIETOJA.....	36
7. IHMISKAUPAN KASVOT	24	Viranomaistahoja	36
8. UHRIEN AUTTAMINEN	26	Auttamispalveluja tarjoavia tahoja	38
9. ENNALTAEHKÄISY KIRKKOJEN ERI TYÖMUODOISSA	30	Kirkollisten ja kristillisten tahojen yhteystietoja	40
Diakoniatyö.....	31	11. LISÄTIEDON LÄHTEITÄ	41
Vapaaehtoistyö ja tukiasunnot	31	Lainsäädäntöä	41
Lapsi- ja nuorisotyö.....	32	Virikeaineistoa	41
Rippikoulu ja uskonnonopetus kouluissa	32	Käytetyt lähteet	41
Aikuistyö.....	33		

Kristus on niin kuin ihmisruumis,
joka on yksi kokonaisuus
mutta jossa on monta jäsentä.

Juuri ne ruumiinjäsenet, jotka
meidän mielestämme ovat muita
heikompia, ovat välttämättömiä.
Jos yksi jäsen kärsii, kärsivät kaikki
muutkin jäsenet, ja jos yksi jäsen
saa osakseen kunniaa, iloitsevat
kaikki muutkin sen kanssa.
Te olette Kristuksen ruumis,
ja jokainen teistä
on tämän ruumiin jäsen.
(1. Kor. 12: 12, 22, 26–27)

1. IHMISKAUPPA KOSKEE KIRKKOJA

Tämä julkaisu on tehty kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen työntekijöiden käyttöön. Tarkoitus on kertoa ihmiskaupasta ja kuvata ihmiskauppaa ilmiönä. Samalla pyritään tuomaan realistisesti esiin tilanteita, joissa saattaa olla kyse ihmiskaupasta. Erityisenä tarkoituksena on kuvata, miksi ihmiskauppa on myös kirkkojen asia ja tarjota näkökulmia, joiden pohjalta työntekijät voivat rakentaa ihmiskaupan vastaista työtä, toimintaa ja keskustelua.

Ihmiskauppa on maailmanlaajuisesti merkittäväksi muodostunut ongelma, joka koskettaa niin lähtö-, kauttakulku- kuin kohdemaita. Ihmiskauppa on yhä enenevässä määrin saamassa

kansainvälisen rikollisuuden piirteitä. Kansainvälisesti verkottuneet rikollisorganisaatiot suunnittelevat ja toteuttavat toimintansa hyvin tehokkaasti ja koordinoitusti, mikä osaltaan vaikeuttaa viranomaisten toimintaa. Valtioiden rajojen avautuminen ja globalisaatio eri muotoineen ovat tuoneet ihmiskaupan lähelle meitä. Suomessa on viime vuosina herätty ilmiön laajuuteen. Vuosien 2004 ja 2005 aikana on rikoslakiin lisätty ihmiskauppaa koskeva rangaistussäännös sekä laadittu ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma. Loppuvuonna 2006 ollaan kehittämässä palvelujärjestelmää ihmiskaupan uhrien auttamista ja suojelua varten.

Toimiminen ihmiskauppaa vastaan tarkoittaa muun muassa ennaltaehkäisevää työtä, uhrien suojelua sekä yhteiskunnallisten rakenteiden, kuten lainsäädännön ja palvelujärjestelmän, kehittämistä. Kirkot ja kristilliset yhteisöt voivat olla merkittävässä asemassa asiasta tiedottajina, tietoisuuden ja välittämisen lisääjinä, asenteiden muokkaajina sekä uhrien tilanteen helpottajina. Kirkkojen työntekijät tapaavat ihmisiä elämän moninaisissa tilanteissa. Kirkot voivat olla tässä työssä mukana muistuttamassa ihmisarvosta, eettisestä käyttäytymisestä ja ihmisarvoisesta kohtelusta.

Julkaisu on tehty kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen yhteistyönä. Kirjoittajat ovat **Anna Hukari**, NNKY-liiton

vapaaehtoistoimija; **Larissa Franz-Koivisto**, katolilaisen Caritas-järjestön projektisihteeri; **Kati Jääskeläinen**, evankelis-luterilaisen kirkon ihmisoi-keussihteeri; **Marja Kantanen**, evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten kysymysten sihteeri; **Marja-Liisa Laihia**, evankelis-luterilaisen kirkon maahanmuuttajatyön sihteeri; **Riina Nguyen**, ortodoksisen kirkon ulkomaanavun Ortaidin projektikoordinaattori ja **Nina Suomalainen**, Kirkon Ulkomaanavun kehityspolitiikan koordinaattori. Kirjoittajaryhmän lisäksi on muodostettu epävirallinen verkosto kirkkojen ja kristillisten järjestöjen yhteydenpitoa ja yhteistä oppimista varten ihmiskauppaan liittyvissä asioissa.

2. IHMINEN – JUMALAN LUOMANA AINUTLAATUINEN

Ihmiskauppaa kutsutaan nykyajan orjuuden muodoksi, joka alistaa ihmisen ja vie häneltä ihmisarvon. Ihmiskauppa riistää ihmisen luonnollisen vapauden ja tunkeutuu niin fyysisen kuin henkisen koskemattomuuden alueelle jättäen jälkensä jokaiseen uhriin.

Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi ja kaltaiseksi. Kaikilla ihmisillä on sama luonto ja sama alkuperä, joten kaikki saavat iloita yhtäläisestä arvokkuudesta. Jokainen on Jumalan luomana arvokas ja ainutlaatuinen ihminen. Kun ihminen asettuu toisen ihmisen asemaan ja kysyy itseltään, tahtoisiko itse tulla kohdelluksi kauppatarvarana, vastaus on selvä: ei. Jokainen haluaa tulla kohdelluksi arvokkaana ja ainutlaatuisena persoonana, jonka vapautta ei mielivaltaisesti rajoiteta.

Ihmisten käyttäminen väkivalloin käyttötavarana tai voiton lähteenä on synty heidän ihmisarvoaan vastaan. Kristillisessä traditiossa tuomitaan sellaiset teot, jotka jostakin syystä – itsekkydestä, ideologian vaatimuksesta, kaupallisesta tai totalitaarisesta asenteesta – orjuuttavat ihmistä, riistävät hänen persoonansa arvokkuuden tai ostavat, myyvät tai vaihtavat ihmistä kuin tavaraa.

Ihmisarvon todellisuudesta nousevat esiin toisten ihmisten kunnioittaminen sekä ihmisen oikeudet ja velvollisuudet tässä maailmassa. Maailmassa eläessään ihmisillä on paitsi oikeus ihmisyytensä koskemattomuuteen myös velvollisuus huolehtia sen toteutumisesta lähimmäisten elämässä. Nämä oikeudet ja velvollisuudet eivät ole peräi-

sin yhteiskunnasta, vaan ne velvoittavat yhteiskuntaa. Niihin perustuu kaiken esivallan moraalinen oikeutus. Yhteiskunta, joka polkee näitä oikeuksia tai kieltäytyy tunnustamasta niitä kirjoitetussa lainsäädännössään, kaivaa maata oman moraalisen oikeutuksensa alta. Kirkkojen tehtävä on muistuttaa ihmisarvon loukkaamattomuudesta ja pitää se erillään väärinkäytöksistä ja vääristä vaatimuksista.

Kirkot eivät keskity vain jäsentensä hengelliseen huolenpitoon, vaan niiden huolen kohteena on koko maailma. Kirkkojen silmissä ei ole ”juutalaista tai kreikkalaista, vapaata tai orjaa”, vaan kaikki ihmiset ovat tasaveroisia. Ihmiskaupan kaltainen orjuuttava toiminta sotii kirkkojen periaatteita ja opetusta vastaan.

Ihmiskaupan vastustamisessa lähtökohta on siis jokaisen ihmisarvo. Ihmiskauppa kytkeytyy kysyntään. Voimme kristillisinä kasvattajina kysyä, miten kysyntä on päässyt nousemaan viime vuosina niin suureksi? Ihmiskauppaa pönkittävät myös kristityt, mikä asettaa meidät vakavan kysymyksen ääreen. Miten elää todeksi lähimmäisenrakkautta pulppuava kristinuskomme ihmiskaupan vastustamiseksi, torjumiseksi ja sen rattaisiin joutuneiden auttamiseksi?

Ihmisillä käytävä kauppa on vanha ongelma, joten viisautta voisi etsiä vanhoista ratkaisuksista. Miten näemme toiset ihmiset? Suhtaudummeko toiseen ihmiseen ainutlaatuisen persoonan sijaan vajavaisena yksilönä, jolloin emme näe hänen kokonaisuuttaan ja oman-

laisuuttaan? Käsitksemme pyhydestä osana luomakuntaa ja sen kutsumusta on hämärtyneet. Pyhyden taju on rajan kunnioittamista, tyytymistä. Sillä on vaikutuksia myös siihen, miten suhtaudumme luontoon ja ihmisruumiiseen. Ihmiset eivät mielellään halua kuulla sitä, mitä kirkot opettavat. Silti on puhuttava: Ihmiskaupan kaltainen vahva puuttuminen toiseen ihmiseen on hengellistä surmaamista. Toista ihmistä tulisi lähestyä kunnioituksella ja nähdä hänen ihmeellisyytensä Jumalan luomana persoonana.

3. IHMISKAUPAN KÄSITE JA LAINSÄÄDÄNTÖ

Ihmiskaupassa on kyse paitsi suuresta inhimillisestä kärsimyksestä myös vakavasta ihmisoikeusloukkauksesta. Ihmiskauppa loukkaa sellaisia perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia kuin oikeudet vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen. Uhattuina voivat olla muut kansalais- ja poliittiset oikeudet sekä taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet. Ihmiskauppa loukkaa myös yksilön oikeutta vapauteen orjuudesta tai orjuuden kaltaisista olosuhteista sekä julmasta, epäinhimillisestä tai alentavasta kohtelusta. Vakavimmillaan ihmiskauppa vaarantaa yksilön oikeuden elämään.

Ihmiskaupasta ei ole olemassa yhtä yleispätevää määritelmää. Viime vuosina asiasta on kuitenkin saatu aikaan yksityiskohtaisempaa kansainvälistä sää-

telyä. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ns. Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjan (2000) sisältämä määritelmä toistuu useissa muissa kansainvälisissä sopimuksissa ja asiakirjoissa. Myös Suomen rikoslakiin vuonna 2004 lisätyt rangaistussäännökset ihmiskaupasta ja törkeästä ihmiskaupasta noudattelevat melko tarkoin tätä määritelmää.

! Ihmiskauppa: ihminen siirretään hyväksikäyttötarkoituksessa erehdyttämällä tai pakon avulla orjuuden kaltaisiin oloihin.

Esimerkki

Ylen kanavalla kerrottiin syksyllä 2005 liettualaisesta teini-ikäisestä tytöstä, joka kutsuttiin Suomeen poimimaan mansikoita. Automatalla Suomessa tytölle selvisi, että hänet

olla viemässä seksiorjaksi. Hän oli kolme viikkoa prostituoituna, kunnes hänet palautettiin kotimaahansa turistiviisumin umpeuduttua. Vapauduttuaan hän ei uskaltanut kertoa viranomaisille kokemuksistaan, koska ihmiskauppaajat uhkasivat hänen perheensä hyvinvointia. Hänet tuotiin Suomeen vielä kerran seksiorjaksi, ennen kuin viranomaiset pystyivät puuttumaan tilanteeseen ja hän pystyi kertomaan kokemastaan.

Suomen rikoslain mukaan ihmiskauppa sisältää kolme elementtiä: **tarkoitus**, **keino** ja **tekotapa**. Ihmiskaupasta on kyse silloin, kun kaikki nämä kolme elementtiä ovat voimassa yhtä aikaa. Toisaalta riittää, että vain yksi mainittu muoto jokaisessa elementissä täyttyy.

Ihmiskaupan **tarkoituksiksi** on määritelty toisen saattaminen taloudellisessa hyötymistarkoituksessa:

- sukupuoliyhteyden tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon
- seksuaaliseen hyväksikäyttöön

- pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin tai
- elimien tai kudoksien poistamiseen.

Ihmiskaupan **keinoja** voivat olla:

- toisen riippuvaisen aseman tai turvattoman tilan hyväksi käyttäminen
- toisen erehdyttäminen tai tämän erehdyksen hyväksi käyttäminen
- korvauksen maksaminen toista valtassaan pitävälle henkilölle tai
- sellaisen korvauksen vastaanottaminen.

Tekotapoja voivat olla:

- toisen valtaan ottaminen
- värvääminen
- luovuttaminen
- kuljettaminen
- vastaanottaminen tai
- majoittaminen.

Ihmiskauppa ei siten ole vain pakottamista ja uhkaamista, vaan keinoina voivat olla myös erehdyttäminen ja toisen riippuvaisen aseman hyväksikäyttö. Ihmiskaupan määritelmän täyttyminen

ei edellytä uhrin kuljettamista maasta toiseen, vaan myös suomalaisen uhrin pakottaminen työhön tai prostitutioon Suomessa on ihmiskauppaa. Kun kyseessä on alaikäinen uhri, rikoksen tunnusmerkistö täyttyy, vaikka mitään edellä mainittua keinoa ei käytettäisi.

Ihmiskaupasta voidaan tuomita vankeutta vähintään neljästä kuukaudesta enintään kuudeksi vuodeksi. Törkeästi ihmiskaupasta tuomitaan vankeutta vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta. Myös yritys on rangaistava teko.

Ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistön täyttymisen varmistaminen ja näytön saaminen ovat osoittautuneet vaikeiksi toteuttaa. Joidenkin paritusrikoksiin tai laittomaan maahantulon järjestämiseen liittyvien rikosten poliisitutkinnassa ja oikeuskäsittelyssä on kuitenkin todettu, että rikoksiin on liittynyt ihmiskaupan piirteitä. Heinäkuussa 2006, lähes kaksi vuotta rikoslain uudistuksen voimaan astumisen jälkeen, Suomessa annettiin ensimmäinen kä-

räjäoikeuden tuomio törkeästä ihmis-
kaupparikoksesta.

Lähikäsitteet

Ihmiskauppa sekoitetaan usein sitä lähellä oleviin ja siihen liittyviin ilmiöihin. Rikollisessa toiminnassa ihmisalakuljetus, ihmiskauppa, paritus ja prostituutio limittyvät toisiinsa. Ihmisalakuljetus on kuitenkin eri asia kuin ihmiskauppa, eivätkä prostituutio ja paritus ole välttämättä ihmiskauppaa. Seuraavassa tehdään joitakin rajanvetoja näiden ilmiöiden välillä valtioneuvoston ihmiskaupan vastaista toimintasuunnitelmaa mukaillen. Lisäksi esitellään työsyynnän ja kiskonnantapaisen työsyynnän käsitteitä.

! Parituksella tarkoitetaan taloudellisen hyödyn saamista tilan ja mahdollisuuden järjestämisestä seksuaaliselle toelle.

Prostituution markkinoiminen yhteystietoja välittämällä on paritusta. Tie-

dotusväline voi joutua syytteeseen parituksesta, jos se julkaisee yhteystietoja seksi-ilmoitusten yhteydessä. Tämä koskee kaikkea tiedonvälitystä ja mainontaa. Parituksena voidaan pitää myös prostituoidun majoittamista, jos se olennaisesti edistää prostituutiota ja on vakiintunut osa majoittajan liiketoimintaa. Näin pyritään puuttumaan hoteleissa ja muissa majoituspaikoissa tapahtuvaan paritukseen.

Parittajat voivat käyttää erilaisia painostus- ja pakotuskeinoja, kuten liikumisvapauden rajoittamista ja passien takavarikoimista. Prostituoitu saatetaan lukita yhdistettyyn työ- ja asuinhuoneistoon. Näin varmistetaan, että lähtömaissa sovittuja työehtoja noudatetaan. Samalla parittajat varmistavat säännöllisen kassavirran sekä itselleen että toiminnan pääorganisaattoreille.

Paritus voi muuttua ihmiskaupaksi muun muassa silloin, kun henkilö erehdytetään toimimaan prostituoituna tai häntä painostetaan, pakotetaan tai pelotellaan jatkamaan toimintaa. Ihmiskauppaa tarkoittava alisteinen asema

voi syntyä myös sen jälkeen, kun henkilö on ryhtynyt prostituutioon tai parituksen kohteeksi. Tällöin ei ole enää merkitystä, onko henkilö lähtenyt prostituutioon alun perin vapaaehtoisesti. Ryhtymällä prostituutioon henkilö ei menetä ihmisoikeuksiaan tai oikeutta määrätä itsestään. Prostituoitu ei ole yhtään oikeutetumpi hyväksikäytön tai väkivallan kohde kuin kukaan muukaan.

Esimerkki

Joensuussa harjoitettiin paritustoimintaa useissa kerrostalohuoneistoissa vuosina 2001–2004. Palveluksista ilmoitettiin lähes päivittäin paikallisissa sanomalehdissä, ja puhelut otettiin vastaan erityisessä puhelinkeskuksessa, jota pyöritti Helsingissä asunut virolainen nainen. Tallinnassa ja Petroskoissa oli yhteismiehiä, jotka hankkivat naisia Joensuuhun. Tavallisesti naisia oli samaan aikaan kaksi eri asunnoissa. Öiseen aikaan toimintaa ei ollut, koska se olisi häirinnyt naapureita. Oikeus arvioi, että asiakaskäyntejä oli ainakin 10 000. Suurin osa miehistä

oli vakituksia asiakkaita. Halvimman, 50 euron taksan mukaan laskettuna toiminnasta saatiin ainakin puolen miljoonan euron hyöty. Keväällä 2005 kaksi päätekiijää tuomittiin törkeästä parituksesta ja parituksesta ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. Toimintaan ei katsottu liittyneen lapsiprosituutiota, naiskauppaa tai pakottamista. (HS, 10.3.2005 ja STT, 18.5.2005)

! Ihmissalakuljetus on toimintaa, jolla pyritään taloudelliseen tai muuhun aineelliseen hyötyyn järjestämällä henkilö maahan, jossa hänellä ei ole kansalaisuutta tai oleskeluoikeutta.

Ihmissalakuljetuksen yhteydessä on kysymys tavallisesti matkan ja maahantulon järjestämisestä. Sen yhteydessä käytetään lainsäädännössä käsitteitä ”laittoman maahantulon järjestäminen” ja ”törkeä laittoman maahantulon järjestäminen”. Ihmissalakuljetus voi tapahtua piilossa tai julkisesti esimerkiksi väärien asiakirjojen avulla, jolloin sii-

hen liittyy väärennösr rikoksia ja väärin tietojen antamista. Matka maksetaan yleensä etukäteen, joten matkalle lähdetessä hyöty on jo saatu ja maahantulon jälkeen henkilön suhde matkan järjestäjään tavallisesti katkeaa. Ihmissalakuljetuksen kohteeksi joutuneen henkilön aseman tekee erityisen heikoksi se, että maksun saatuaan salakuljettajilla ei ole välttämätöntä tarvetta huolehtia siitä, että henkilö pääsee määränpäähensä.

Laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmiskaupan erona voidaan karkeasti pitää riippuvuussuhdetta tai sen puuttumista. Kun laittoman maahantulon toteuduttua maahan tulleen henkilön suhde matkan järjestäjään katkeaa, ihmiskaupassa riippuvuussuhde joko pysyy yllä tai sitä pidetään yllä kiristämällä, uhkailulla tai muulla laittomalla tavalla.

Ihmissalakuljetus voi johtaa ihmiskauppaan. Tällaisia tapauksia voivat esimerkiksi olla tilanteet, joissa ihmissalakuljetuksen kohteena olevia henkilöitä poimitaan prostituutioon. Henkilön toi-

meentulomahdollisuudet kohdemaassa voivat olla myös niin heikot, että hän joutuu välttämättömän toimeentulonsa hankkimiseksi työvoiman hyväksikäytön kohteeksi tai osalliseksi rikoksiin.

Esimerkki

Elokuussa 2005 kaksi eteläkorealaismiestä sai Suomessa tuomiot törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä. Ensimmäisellä kerralla toinen miehistä kuljetti kiinalaisen naisen Suomen kautta Milanoon. Palkkioksi hän sai tuhat dollaria. Toisella kerralla miehen oli määrä tuoda Moskovasta Milanoon viisi 21–23-vuotiasta kiinalaisnaista. Toinen tuomittu toimi avustajana. Molemmille oli luvattu palkkioksi 2 000 dollaria. Matkan hinta, 10 000–13 000 euroa hengeltä, oli tarkoitus maksaa, kun naiset ovat Italiassa. Väärennetyillä passeilla liikkeellä olleet salakuljettajat ja -kuljetettavat kuitenkin paljastuivat rajatarkastuksissa Vaalimaalla ja Helsingissä. Miehet saivat vuoden ja 10 kuukauden tuomiot. Lisäksi naiset saivat ehdollista vankeutta väärennetyjen passien käytämisestä. Oikeuden mielestä miehet ovat osa kansainvälisesti järjestäytyntä sala-

kuljetusorganisaatiota. Syyttäjän mukaan toiminnassa oli jopa ihmiskaupan piirteitä: naiset olivat lähteneet vapaaehtoisesti, mutta he olivat täysin riippuvaisia saattajistaan. (HS, 12.8.2005)

! Kiskonnantapaisella työsyryjinnällä tarkoitetaan työntekijän asettamista epäedulliseen asemaan ja työntekijän heikomman aseman hyväksikäyttämistä.

Työsyryjintää tapahtuu silloin, kun työnhakija tai työntekijä asetetaan epäedulliseen asemaan ilman painavaa, hyväksyttävää syytä esimerkiksi kansallisen tai etnisen alkuperän, kansalaisuuden, ihonvärin, kielen, uskonnon, sukupuolen tai muun näihin rinnastettavissa olevan syyn perusteella. Epäedullinen asema voi ilmetä esimerkiksi muihin työntekijöihin verrattuna huomattavasti alhaisemman palkan maksamisena tai epäasiallisina työaikoina.

Työsyryjintä saatetaan lisäksi toteuttaa tavalla, jossa käytetään hyväksi

työnhakijan tai työntekijän heikompaan asemaa. Näin voi tapahtua silloin, kun ulkomailta hankittua työntekijää käytetään hyväksi sen avulla, ettei hänellä ole riittäviä tietoja palkkatasosta, työaikalainsäädännöstä ja omista oikeuksistaan. Kohdemaan kieltä taitamattomana ja toimintaympäristöön perehtymättömänä hänellä ei ole myöskään mahdollisuuksia hankkia tarvittavaa tietoa. Jos työnhakija tai työntekijä joutuu työsyryjinnän kohteeksi ja lisäksi huomattavan epäedulliseen asemaan tällaisen hyväksikäytön seurauksena, on kyse kiskonnantapaisesta työsyryjinnästä.

Jos kiskonnantapaiseen työsyryjintään liittyy pakkotyön teettämistä tai se tapahtuu ihmisarvoa loukkaavissa olosuhteissa, tekoa on syytä tarkastella ihmiskauppana.

● Rikoslaisissa korostuu ihmiskaupan tunnusmerkitön täyttyminen. Uhrien suojele- ja auttamistyössä ja tunnistamisessa ei edellytetä rikosoikeudellista näyttöä, vaan jo epäily uhriksi joutumisesta riittää. Tunnistamista seuraavan uhrien auttamistyön tulisi käynnistyä mahdollisimman nopeasti. Kaiken auttamis- ja tukityön periaate tulee olla ihmiskaupan uhrin itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittaminen.

● Kirkoille huoli ihmisestä on ensisijainen. Esimerkiksi hädänalaisessa asemassa olevat ihmiset saattavat joutua turvautumaan salakuljettajiin viimeisenä oljenkortenaan.

● Ihmiskaupan uhrien auttamisessa tarvitaan pastoraalista ja diakonista otetta. Tällöin ihmiskaupan uhria ei pidetä prostituoituna, laittomana maahantulijana, pimeään työvoimana tai rikollisena. Apua tarvitsevaa tulee tukea kansalaisuudesta, alkuperästä, poliittisesta tai uskonnollisesta vakaumuksesta riippumatta.

4. IHMISKAUPAN SYYT

Ihmiskauppa ei ole uusi ilmiö, mutta se on saanut 1990-luvulla uusia piirteitä ja aiempaa laajemmat mittasuhteet. Kansainvälisen talouden muutokset ja jyrkentyneet alueelliset elintasoerot ovat kasvattaneet kansainvälisiä siirtolaisvirtoja, niin laillisia kuin laittomia. Järjestäytyneet rikollisverkostot pystyvät hyödyntämään tehokkaasti ja yhtäaikaaisesti sekä globalisaation häviöjapuolen yhteiskuntien kasvavaa taloudellista ja sosiaalista kaaosta että teollisuusmaissa meneillään olevaa kansallisvaltiokenteiden murentumista. Ihmiskaupan markkinat palvelevat niin talouselämän työelämätarpeita kuin kaupallista seksiteollisuutta. (Lehti, 2005)

Ihmiskaupan taustalla on vakavia yhteiskunnallisia, poliittisia ja taloudellisia ongelmia. Ihmiskaupan syitä on useita: taloudellisten mahdollisuuksien puute, köyhyys, syrjäytyneisyys, toivottomuus, valtioiden rakenteiden hajoaminen, järjestäytyneen rikollisuuden kasvu sekä sotien ja konfliktien aikaansaama turvattomuus ja väkivallan ilmapiiri. Ihmiskaupan mahdollistaa myös käsitys ihmisestä kauppatavarana.

1990-luvun alussa monelta siirtymävaiheen maassa eläneeltä putosi pohja elämältä. Työpaikkoja lopetettiin, hinnat nousivat saavuttamattomiin, tulot putosivat dramaattisesti ja sosiaali- ja terveydenhuolto romahti. Tämä kehitys

on luonut maihin köyhistä köyhimpien joukon. Köyhtyminen on kohdistunut erityisesti naisiin.

Esimerkki

Albania on Euroopan köyhimpiä valtioita. Kaukaisimmalla maaseudulla tyttäjä katoaa koulumatkoillaan, kun paikalliset rikolliset kauppaavat tyttöjä ulkomaille. Myös vanhemmat itse myyvät lapsiaan ihmiskaupan järjestäjille. Syynä saattaa olla täydellinen toivottomuus siitä, että monilapsisella perheellä koskaan olisi mahdollisuutta kohentaa taloudellista tilaansa. Syynä voi myös olla ihmisarvon täydellinen alasajo yhteiskunnan perusrakenteiden ja -arvojen

luhistuttua. Esimerkiksi nuorten miesten tiedetään myyneen munuaisensa parista tuhannesta dollarista elintenvälitysfirmoille.

Useassa konfliktista toipuvassa maassa osasyinä ihmiskauppaan ja hyväksikäyttöön ovat kansainvälisten toimijoiden välinpitämättömyys ja passiivisuus.

Esimerkki

Kongon demokraattisessa tasavallassa sissisota on saanut maan pohjois- ja itäosat valtion järjestysvallan ulottumattomiin. Aseelliset ryhmät kaappaavat naisia, lapsia ja miehiä pakkotyöhön, prostituoiduksi tai so-

tilaiksi. Erityisen häpeällistä on se, että YK:n rauhanturvajoukkojen joidenkin edustajien on todettu syyllistyneen ihmiskaupan uhrien hyväksikäyttöön tai muutamissa tapauksissa jopa ihmiskaupan järjestämiseen. YK:ssa ei edelleenkään ole riittäviä ja nopeita keinoja puuttua väärinkäyttöihin ja rankaista niihin syyllistyneitä. Monessa konfliktista toipuvassa maassa on kerrottu hyväksikäyttöihin syyllistyneen myös muita kansainvälisten avustusjärjestöjen edustajia: siviilejä, poliiseja, diplomaatteja sekä kansalaisjärjestöjen ja uskonnollisten toimijoiden edustajia. Myös heidän saamisensa rangaistaviksi on harvinaista.

Ihmiskaupan perimmäinen syy on, että ihmiskaupalle on kysyntää. Joku ostaa seksuaalipalveluja alaikäiseltä albanialaiselta koulutytyltä, vaikka tuskin kuvittelee hänen tarjoavan palveluja täysin vapaaehtoisesti ja halukkaasti. Joku hankkii pimeiltä markkinoilta ihmiselimen itselleen tai sukulaiselleen, vaikka varmasti tietää, että hankkimistapa ei kestä päivänvaloa. Joku vaatii seksiä kongolaiselta naiselta vastineeksi humanitaarisen avustuspaketin antamisesta, vaikka tietää sisimmässään, että se on äärimmäistä hädänalaisen hyväk-

sikäyttöä. Joku käyttää rakennusyrityksen palveluja, vaikka ei ole varma ulkomaisen työntekijän reilusta kohtelusta. Joku vierailee Suomen itärajan toisella puolella seksinostotarkoituksessa, vaikka aavistaa, että parhaimmassakin tapauksessa vain murto-osa palkkiosta menee itse palvelun myyjälle.

Sytä voidaan etsiä myös ihmiskaupan uhrin tai lähtömaan tilanteesta, mutta mikään ei oikeuta toisen ihmisen käyttämistä kauppavarana. Ihmiskauppa on aina rikos. Ihmiskaupan varsinainen syy ei voi olla hätä tai köyhyys. Ihmiskauppa on mahdollista, koska on ihmisiä, jotka käyttävät hyväkseen toisen hädänalaista tilaa. Hyväksikäyttäjät ja hyötyjät ovat ihmiskaupan olemassaolon perimmäinen syy.

5. IHMISKAUPAN LAAJUUS

Ihmiskauppa on vaikeasti tutkittava rikollisuuden muoto. Tarkkoja tietoja rikollisuuden laajuudesta, uhreista, organisaatioista, järjestäytymismuodoista ja alueellisesta jakautumisesta ei ole saata-vissa yhdestäkään maasta, saati globaalisti.

Tietolähteet ovat kuitenkin lisääntymässä ja tiedot tarkentumassa. Vaikka arviot rikollisuuden kansainvälisestä volyymista ovat lähinnä oletuksia, voidaan olla suhteellisen varmoja, että maailmanlaajuinen ihmiskauppa on lisääntynyt, ilmeisesti varsin nopeasti. YK:n mukaan maailmanlaajuisesti ihmiskaupan uhreiksi päätyy vuosittain 700 000–2 miljoonaa naista ja lasta, joista 200 000 Euroopassa.

Caritas Euroopan kokoamien arvioiden mukaan ihmiskaupan uhreista

- noin 225 000 tulee Aasiasta, heistä yli 150 000 Etelä-Aasiasta
- noin 100 000 on lähtöisin entisen Neuvostoliiton alueelta
- yli 75 000 on peräisin Itä-Euroopasta
- 200 000–500 000 tuodaan Latinalaisesta Amerikasta Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan
- 50 000 tulee Afrikan mantereelta.

Valtaosa maailmanlaajuisesta ihmiskau-pasta (arvioiden mukaan 60–80 %) on kuitenkin maiden sisäistä ihmiskaup-paa. Kansainvälisestäkin rikollisuudesta valtaosa on alueellista tai naapurimai-den välistä. Rikollisuuden päävirrat

kulkevat kehitysmaiden ja entisen Neuvostoliiton alueen sisällä ja välillä. Maailmanlaajuisen ihmiskaupan uhreista vain 15–20 % päätyy länsimaissa hyväksikäytettäviksi. (Lehti, 2005)

Noin 80 % ihmiskaupan uhreista on naisia ja tyttöjä. Erään tutkimuksen mukaan 70 % uhreista päätyy seksityöhön. Vaikka seksuaalinen hyväksikäyttö lienee yleisin ihmiskaupan muoto, on tärkeää muistaa, että muunlainen ihmisen hyväksikäyttö on yhtä lailla ihmiskauppaa ja vakava ihmisoikeusloukkaus. (ICCO, 2004)

ICCO:n tutkimuksen mukaan ihmiskauppaajista jopa yli 60 % on uhrin tuttava tai sukulainen. Monet ihmiskaup-

paajista ovat naisia. Kaupatut naiset, jotka ovat jääneet kierteeseen mukaan, löytävät poispääsyn esimerkiksi seksikaupasta ryhtymällä itse parittajiksi, bordellien emänniksi tai uhrien kauppaajiksi.

Suomessakaan ei ole olemassa tarkkoja tietoja ilmiön laajuudesta. Yhtenä syynä tähän on perustutkimuksen vähäisyys. Arviot Suomeen suuntautuvaista ihmiskauppavolyymista perustuvat pitkälti keskusrikospoliisin (KRP) arvioihin. Tiedot Suomea kauttakulkumaa-na käyttävän ihmiskaupan laajuudesta puolestaan perustuvat lähinnä rajaviranomaisten arvioon ja selvitettyihin rikoksiin.

6. IHMISKAUPPA SUOMESSA

Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisessa toimintasuunnitelmassa (2005) Suomen arvioidaan olevan ihmiskaupassa sekä kohde- että kauttakulkumaa. KRP:n mukaan vuosittain arvioidaan kymmenien tai satojen ihmiskaupan uhrien kulkevan Suomen kautta. Suomessa mahdollisesti oleskelevia ihmiskaupan uhreja saattaa olla kymmeniä.

! Suomessa mahdollisesti oleskelevat ihmiskaupan uhrit joutuvat todennäköisimmin pimeille työmarkkinoille tai prostituutioon.

Työvoiman hyväksikäytöstä on saatu viitteitä muun muassa rakennustyömailla ja ulkomaisten henkilöiden pitämässä ravintoloissa. Työehtosopimuksia ja työsuojelusäädöksiä saataan rikkoa hyvinkin törkeästi. Usein toimintaan liittyy myös työntekijöille jollain tavalla aiheutetun velan lyhentämistä tai matkajärjestelyjen maksamista työllä. Riippuvuutta tilanteessa aiheuttaa usein varattomuus: riistettävällä henkilöllä ei ole mahdollisuutta hankkia kotimatkaa varten tarvittavia dokumentteja tai muuten muuttaa tilannetta. Laittomia työntekijöitä tiedetään tulevan Suomeen muun muassa entisen Neuvostoliiton alueen maista, Kaakkois-Euroopasta sekä Lähi- ja Kaukoidästä. Pimeään työntekoon ei-

vät kuitenkin syyllisty pelkästään ulkomaiset työntekijät.

Prostituutiotarkoituksessa Suomeen tullaan ennen muuta Venäjältä ja Viirosta sekä vähemmässä määrin Latviasta ja Liettuasta. Prostituoitujen kokonaismäärää on mahdoton tarkoin arvioida, koska heitä saapuu ja lähtee päivittäin suuria määriä. Keskusrikospoliisin arvion mukaan itärajan yli tulee viikoittain 200–250 naista, joiden epäillään myyvän seksipalveluja. Kaiken kaikkiaan Suomessa vierailee vuosittain varovaistenkin arvioiden mukaan 10 000–15 000 prostituotua.

Prostituoidut matkustavat pääasiassa Helsingin matkustajasatamien kautta. Helsingistä jatketaan lopullisiin toimipaikkoihin junalla, linja-autolla tai pa-

rittajien kyydissä. Pääkaupunkiseudulla toimii varovaisesti arvioiden ainakin puolentuhatta ulkomaista prostituoitua. Heistä ainakin 70 % arvioidaan olevan lähtöisin Virosta. Ravintolaprostituuti- on rinnalla esiintyy myös seksiä tarjoavia hieromalaitoksia.

Suomen Lappi on leimautunut yhdeksi prostituution alueeksi. Lapin yliopiston esiselvityksen (2004) mukaan Venäjältä tuleva prostituutio olisi kuitenkin vähentynyt. Toiminta on siirtynyt pääasiassa yksityisasunnoissa tapahtuvaksi, jolloin se ei tule välttämättä ilmi. Virolaisia ja venäläisiä prostituoituja matkustaa Suomen kautta myös Ruotsiin sekä Norjaan ja Espanjaan.

Rikostutkinnasta saatu tieto osoittaa, että Venäjältä ja Baltian maista Suomeen tulevat prostituoidut tietävät matkustavansa Suomeen myymään seksi-

palveluja. Parittajien ennakkolupaukset työolosuhteista ja työn tuottavuudesta saattavat kuitenkin osoittautua liian optimistisiksi. Prostituoituja ei kuitenkaan salakuljeteta tahdonvastaisesti. Useat heistä toimivat alalla ammatikseen, mutta joukossa on myös paljon nuoria ensikertalaisia eri yhteiskunta- ja ammattiryhmiä.

Käsitykset prostituutiomarkkinoiden jakautumisesta risteävät. Rikostutkimus 2002:ssa julkaistun VTT **Jari Leskisen** tutkimuksen mukaan perinteisesti itsenäisesti toimineet suomalaiset on syrjäytetty jokseenkin täysin ja prostituoidut joutuvat toimimaan virolaisten tai venäläisten rikollisjohtajien alaisuudessa. Toisenlaisiin tuloksiin on päätyneet tutkija **Anna Kontula**, jonka mukaan suuri osa Suomessa työskentelevistä prostituoiduista on itsenäisiä yrittäjiä.

Rajan yli tapahtuva liikenne

Vuonna 1995 tehdyn kyselyn mukaan 200 000 suomalaista miestä on joskus ostanut seksiä joko Suomessa tai ulkomailla. Venäjältä on tullut suomalaisille yksi tärkeimmistä matkailukohteista, koska siellä prostituutio on halvempaa kuin Suomessa. Suosittu kohde on Viipuri. Se kilpailee nykyään Moskovan ja Pietarin kanssa Venäjän prostituutiopääkaupungin asemasta. Viipurin viranomaisten mukaan suomalaiset seksituristit muodostavat 98 % Viipurin seksikaupan asiakaskunnasta.

Virossa toimiville prostituoidulle syksyllä 2005 tehdyn kyselyn mukaan noin neljäsosa seksin ostajista on suomalaisia. Suomalaiset ovat suurin asiakasryhmä paikallisten miesten jälkeen. Aiemmissä tutkimuksissa poliisi on arvioinut suomalaisten osuuden suuremmaksi. Virossa toimii arviolta 3 000 prostituoitua, joista suurin osa on 20–30-vuotiaita, kouluttamattomia naisia. Kyselyyn vastanneista prostituoiduista seitsemän prosenttia oli alaikäisiä. (OSCE, 2002 ja HS, 19.5.2006)

Alaikäisten ihmiskaupan mahdollisuutta ei voida sulkea pois Suomessakaan.

Suomen tiedetään olevan lapsikaupan kauttakulkumaa. Kauttakulkua tapahtuu ilmaitse erityisesti Itä-Aasiasta, ja se suuntautuu muualle Eurooppaan. Lapsikaupan riskiryhmänä pidetään myös alaikäisiä turvapaikanhakijoita. Lapsia on kadonnut vastaanottokeskuksesta turvapaikkaprosessin aikana, mikä on saanut viranomaiset esittämään epäilyjä ihmiskaupasta. On myös mahdollista, että lapsikauppaa tarkoitettava lasten seksuaalista hyväksikäyttöä on Suomessa. Suomen kansalaiset syyllistyvät myös lasten seksuaaliseen hyväk-

sikäyttöön ulkomailla. Suomessa tapahtuvaa lasten tai aikuisten elinkauppaa pidetään hyvin epätodennäköisenä.

Esimerkki

Joulukuussa 2005 Kouvolan käräjäoikeus tuomitsi 43-vuotiaan suomalaisen miehen yli 160:sta lapsiin ja nuoriin kohdistuneesta seksirikoksesta 11 vuodeksi ehdottomaan vankeuteen. Teot tapahtuivat Thaimaanmatkoilla vuosina 1995–2005. Uhreista kuusi oli alle 10-vuotiasta. Keskusrikospoliisi pääsi miehen jäljille kansainvälisen yhteistyön avulla. Kyseessä oli ensimmäinen suomalainen poliisitutkinta, jossa Suomen kansalaista epäiltiin kaukomailla tapahtuneista lasten hyväksikäytöistä. (STT, 8.10.2005 ja HS, 3.12.2005)

Ihmiskaupan vastainen viranomaistoiminta Suomessa

- Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman toimeenpanoa johtaa työministeriö yhdessä sisäasiainministeriön kanssa. Toimintasuunnitelman seurantaryhmässä on edustettuna myös ev.lut. kirkon Kirkkohallitus.
- Jokainen ministeriö vastaa omaan hallinnonalaansa kuuluvien toimenpiteiden toteutuksesta; esimerkiksi sisäasiainministeriössä on oma ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelmansa.
- Keskusrikospoliisin projektiyksikkö pimeän ulkomaisen työvoiman torjumiseksi (PUT, 2004–2008) pyrkii heikentämään ja estämään ammattimaisesti ulkomaista pimeää työvoimaa hyödyntävien talousrikollisten toimintaa.
- Keskusrikospoliisissa toimii myös laitoman maahantulon torjuntaan keskittyvä ryhmä (LAMA-ryhmä). Sen tehtävänä on laittomaan maahantuloon ja erityisesti järjestäytyneeseen ihmissalakuljetukseen liittyvä rikostiedustelu ja kansainvälinen tiedonvaihto.

7. IHMISKAUPAN KASVOT

Ihmiskaupan ja ihmissalakuljetuksen arvioidaan olevan ase- ja huumekaupan ohella yksi tärkeimmistä järjestäytyneen rikollisuuden tulonlähteistä. Rikollisorganisaatiot vaihtavat huumekaupasta ihmiskauppaan, koska monessa maassa riskit ovat vielä pienemmät lainsäädännön puutteiden johdosta. Tuotot kertyvät enimmäkseen matkustamisen rahastamisesta, matkustusasiakirjojen hankkimisesta sekä uhrien ja heidän perheenjäseniensä kiristämisestä ja hyväksikäyttämisestä.

Ihmiskaupaa voi ilmetä esimerkiksi bordelleissa ja hieromalaitoksissa, mutta myös kotitaloustyössä, tehdastyössä, maataloustyössä tai rakennustyömaille. Ihmiskauppa saattaa liittyä ravintolatyöhön, seksityöhön, kerjäämiseen, taskuvarkausliigoihin, elinkauppaan

tai avioliittoon sekä raskauteen, aborttiin tai adoptioon pakottamiseen. Avioliiton kautta ulkomaalainen vaimo saa maassaololuvan, jolloin aviomies voi vapaammin parittaa naista ilman karkotuksen vaaraa ja nainen on kauemmin käytettävissä. Pakotettua aborttia voidaan käyttää silloin, kun esimerkiksi prostituutiossa toimiva nainen tulee raskaaksi ja raskaus on este työntöelle. Myöskään lapset ja nuoret eivät ole turvassa ihmiskaupalta. Heitä kuljetetaan kotitalousteihin ja kerjäämään erityisesti Aasian maista.

Vaikka pääasiassa uhrit saadaan houkuteltua valheellisin perustein vapaaehtoisesti mukaan, joskus uhrit myös kidnapataan. Ihmiskauppaaja joko huijaa uhrin mukaansa luvaten valheellisesti oikean työpaikan tai alusta alkaen pa-

kottaa väkivaltaa käyttäen uhrin toimitaan tahtonsa mukaan. Ennen pitkää väkivalta tai sen uhka astuvat kuvaan. Lyömällä, raiskaamalla tai kiduttamalla uhri saadaan toimimaan odotetulla tavalla. Usein uhrin maksavat ”velkaa” kauppaajalle. Velan kerrotaan syntyvän uhrin kuljettamisesta uuteen työhön tai elinkustannuksista. Usein velka moninkertaistuu ajan kuluessa kietoen uhrin yhä syvemmälle ahdistavaan tapahtumien kierteseen. Lähtömaasta, kansalaisuudesta ja kohdemaasta riippuen yhden ihmisen maksettavaksi voi langeta jopa 10 000–20 000 euroa pelkätään matkustamisen järjestämisestä.

Miksi uhri ei pakene? Usein fyysisen väkivallan lisäksi käytetään henkistä väkivaltaa. Uhrille uskotellaan, että hän on itse syyllinen tilanteeseen, ja että maan viranomaiset eivät auta tai pitävät häntä

rikollisena ja rankaisevat häntä. Uhrilta otetaan hänen henkilöisyydestään pois heti maahan saavuttua. Joskus uhri ei edes tiedä, missä häntä pidetään, ja ulkomailla uhri ei usein puhu kyseisen maan kieltä.

Miksi uhri ei todista rikollisia vastaan?

Uhri ei välttämättä uskalla kääntyä viranomaisten puoleen, koska hänellä voi olla huonoja kokemuksia oman maan viranomaisista tai hän tietää olevansa laittomasti maassa. Karkotettua uhria odottavat kotimaassa usein samat kauppaajat. Uudelleen kauppaaminen on monen uhrin kohdalla suuri ja todellinen riski. Hyväksikäyttö voi jatkua kotimaahan palatessa. Rakennuslalla hyväksikäytetty ulkomaalainen mies voi saada ay-liikkeen avulla hänelle oikeutetut oikeat palkkarahat, mutta palattuaan kotimaahansa hyväksikäyttäjät

ovat vastassa ja ottavat korvaukset itselleen.

Miksi uhri haluaa ”kadota”? Uhria pelotellaan väkivallalla, hänen terveyttään tai uhrin omaisten hyvinvointia uhataan. Kauppaajat uhkaavat vahingoittaa uhria, jos hän jää kiinni karkaamisesta tai jos uhrin onnistuu karata, hänen omaisilleen kostetaan. Usein uhri ei näe kotiinpaluuta mahdollisena, koska häpeä omassa yhteisössä on liian kova, erityisesti seksityöhön pakotetuilla naisilla.

Ihmiskaupan ehkäisyn kannalta olisi tärkeää saada kuva myös ihmiskauppaajista sekä asiakkaista, mutta valitettavasti luotettavaa tietoa näistä ihmiskaupan osapuolista ei ole saatavilla.

8. UHRIEN AUTTAMINEN

Päävastuu uhrien auttamisessa ja suojelussa on viranomaisilla. Kolmannen sektorin ja viranomaisten välinen yhteistyö ja verkostoituminen auttamistyöhön tähtäävien palveluiden järjestämisessä ja niihin ohjaamisessa on tärkeää. Kirkkojen rooli on olennainen yhteistyöverkostoissa: kolmannen sektorin edustajien rinnalla kirkkoilla on mahdollisuus olla taho, joka voi olla turvallinen ja epävirallinen sekä matalan kynnyksen yhteys viranomaisiin.

Ihmiskaupan torjumisessa avainasemassa on ihmiskaupan uhrin tunnistaminen:

jos ei tunnisteta uhria, hyväksikäytön kierrettä ei voida katkaista eikä myöskään tunnisteta rikosta. Uhrien tunnistaminen voi kuitenkin olla ongelmallista varsinkin, jos uhri ei itse tiedosta tilannettaan.

Esimerkiksi seksipalveluja myyvät ihmiskaupan uhrin voivat työskennellä hieromalaitoksissa, seurapalveluissa tai baareissa. Uurit asuvat usein samoissa tiloissa, joissa he työskentelevät. He kulkevat ”omistajansa” seurassa työpaikan ulkopuolella, ja kauppaaja saattaa toimia tulkkina uhrin tarvitessa terveys- tai sosiaalipalveluja.

Ihmiskaupan uhrin saattavat kärsiä aliravitsemuksesta ja seksitaudeista. Heillä saattaa olla merkkejä (murtumia ja mustelmia) seksuaalisesta hyväksikäytöstä, raiskauksesta ja hoitamattomista terveysongelmista sekä oireita psyykkisistä ongelmista. Uhri saattaa käyttäytyä hätäntyneesti tai ahdistuneesti. Uhri saattaa käyttäytyä kuin hänen liikkumistaan tai puhetaan rajoitettaisiin. Uhri saattaa kertoa, ettei hänellä ole henkilöllisyys todistusta tai ne on otettu häneltä pois.

Uhri tarvitsee monenlaista tukea ja neuvontaa voidakseen ymmärtää oikeutensa ja selvittää traumaattisista ko-

kemuksistaan. Ihmiskaupan uhriksi joutumisen taustalla voi olla väkivaltakokemuksia, päihde- tai huumeongelmia sekä toimeentulo-ongelmia, jotka ovat vakavia syrjäytymisen uhkia. Näin ollen uhri voi tarvita sosiaali- ja terveystaloudellista tukea, koulutusta, juridisia ja neuvontapalveluja sekä tulkki- ja informaatiopalveluja.

Uhrilla tulee olla oikeus saada tarvitsemaansa apua ilman veloitetta auttaa viranomaisia rikoksen todistamisessa. Uhrit tarvitsevat turvallisen paikan, jossa voi toipua kokema-

tehdä seuraavaksi. Uhria itseään on kuultava.

Suojelu- ja auttamistoiminnassa merkityksellistä on se, onko henkilö joutunut hyväksikäytön uhriksi, ei niinkään ihmiskaupan rikostunnusmerkistön täytyminen. Tämän vuoksi esimerkiksi jo epäily ihmiskaupaan viittaavasta uhriutumuksesta on riittävä peruste palvelujärjestelmään sekä suojelu- ja auttamistoimintaan ohjaamista varten. Uhrin tukemisessa lähtökohtana on hänen itsemääräämisoikeutensa kunnioittaminen.

Palvelujärjestelmä ihmiskaupan uhreille

Marraskuussa 2006 eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen, jonka mukaan ihmiskaupan uhreille perustetaan palvelujärjestelmä turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmän yhteyteen. Auttamisjärjestelmän piiriin voivat kuulua henkilöt, joiden arvioidaan olevan ihmiskaupan uhreja tai jotka ovat erityisen avun tarpeessa ihmiskaupparikosta tutkittaessa.

Ihmiskaupan uhrien auttamiseen kuuluviin palveluihin ja tukitoimiin kuuluvat oikeudellinen ja muu neuvonta, kriisiapu, sosiaali- ja terveyspalvelut, tulkkipalvelut, majoitus tai asuminen, toimeentulotuki ja muu tarpeellinen huolenpito sekä turvallisen paluun tukeminen. Palveluja ja tukitoimia annettaessa otetaan erityisesti huomioon ihmiskaupan uhrin sekä auttavan henkilöstön turvallisuus.

Lain mukaan työministeriö vastaa auttamisjärjestelmän kehittämisestä ja koordinoinnista. Auttamisjärjestelmän koordinoijina toimivat Joutsenon ja Oulun vastaanottokeskukset. Joutseno huolehtii aikuisten ja perheiden auttamisesta ja Oulu ilman huoltajaa olevista alaikäisistä. Uhrien auttamisessa tarvittavat palvelut on tarkoitus hankkia pääosin ulkopuolisilta julkisen ja yksityisen sektorin palveluntuottajilta, kuten järjestöiltä. Uhrin majoitetaan pääosin vastaanottokeskusten ulkopuolelle. Järjestelmän toimintaan liittyvästä etsivästä työstä, kontaktikanavien ylläpidosta sekä esimerkiksi kulttuuritulkkausjärjestämisestä huolehtisivat kansalaisjärjestöt. Lain mukaan myös kirkot ja uskonnolliset yhteisöt voisivat tehdä vastaanottokeskukselle perustellun esityksen ihmiskaupan uhrille annettavis-

ta palveluista ja tukitoimista. Laki tulee voimaan tammikuussa 2007.

Ihmiskaupan vastaisen työn tehostamiseksi on ulkomaalaislakiin lisätty säännös ihmiskaupan uhrin oleskeluluvasta. Lupa voidaan myöntää henkilölle, jonka voidaan perustellusti epäillä joutuneen ihmiskaupan uhriksi ja joka on valmis tekemään yhteistyötä viranomaisen kanssa rikoksen selvittämiseksi. Lakiin on myös lisätty säännös niin kutsutusta harkinta-ajasta, joka voidaan myöntää mahdolliselle ihmiskaupan uhrille ennen varsinaista oleskelulupaa. Harkinta-aikana hänellä on mahdollisuus toipua kokemuksistaan ja tehdä päätös siitä, ryhtyykö hän yhteistyöhön viranomaisten kanssa. (HE 183/2006 ja ulkomaalaislain muutos 619/2006)

● Kirkkojen työntekijöistä löytyy valtava voimavara ja ammattitaito kohdata henkistä ja fyysistä kärsimystä kokevat ihmiset. Työntekijöiden ammattiosaaminen ja kirkkojen auttamismahdollisuudet voidaan niveltää myös ihmiskaupan uhrien tukemiseen.

● Kirkkojen tehtävänä on tarjota hengellistä apua sitä tarvitsevalle sekä palvelutehtävänsä mukaan ohjata tarvittavan avun lähteelle. Jos ihminen lähestyy kirkon työntekijää luottamuksellisen keskustelun tai sielunhoidon tarkoituksessa apua saadakseen, astuu voimaan sielunhoitoon liittyvä vaitiolovelvollisuus. Papin ja lehtorin vaitiolovelvollisuus on luonteeltaan ehdoton ripissä tai sielunhoidossa tulleesta asiasta. Myös muut kirkon työntekijät ovat vaitiolovelvollisia kaikista yksityiseen henkilöön kohdistuvassa sielunhoidossa ja diakoniatyössä esille tulevista asioista.

● Viranomais- ja muiden tahojen välisessä yhteistyössä kirkon työntekijöiden vaitiolovelvollisuus tarkoittaa pääsääntöisesti sitä, että salassa pidettävästä asiasta ei voida kertoa edes toiselle vaitiolovelvolliselle. Viranomainen voi kuitenkin saada tietoa vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvista asioista, jos laki siihen oikeuttaa, tai jos asiakas antaa tiedon ilmoittamiseen suostumuksensa. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteistyössä olevat kirkkojen ja seurakunnan työntekijät pyytävät asiakkailtaan suostumuksen ilmaista tiettyjä henkilöön liittyviä asioita, jos se on yhteistyössä tarpeen. Pappi ja lehtori eivät kuitenkaan voi edes asiakkaan suostumuksella ilmaista yhteistyössä asioita, joista tieto on saatu ripin tai sielunhoidon kautta. Tätä ehdotonta vaitiolovelvollisuutta ei voi murtaa missään tilanteessa.

Uhrien auttamisen elementit:

- välittömästi hengenvaarasta pois auttaminen, turvallisuuden takaaminen
- perustarpeista huolehtiminen
- yhteydenpito viranomaisiin
- yhteydenpito tarvittaessa kirkkojen työntekijöiden kanssa
- sielunhoidon tarjoaminen

9. ENNALTAEHKÄISY KIRKKOJEN ERI TYÖMUODOISSA

Ihmiskaupan ennaltaehkäisevässä työssä on tarkoitus ylläpitää ja luoda sellainen asenneilmapiiri, jossa ihmiskaupan eri muodot eivät ole hyväksytyjä eivätkä tunnu arkipäiväisiltä joka-ihmisen toiminnalta. Ihmisten mielissä tulee säilyä ihmisen kaappaamisen paheksuttavuus ja ymmärrys siitä, miksi se on paheksuttavaa. Ihmiskaupan ennaltaehkäisy ei ole pääosiltaan erityistoimenpiteitä, vaan ihmiskuvaan ja arvopohjaan vaikuttamista. Siihen kuuluu tietoisuuden herättäminen siitä, mitä vaikutuksia yhtäältä prostituutiolla ja toisaalta pimeällä työllä on mukana oleviin osapuoliin ja muuhun yhteiskuntaan.

Eri työaloilla toimivat kirkkojen työntekijät tarvitsevat ohjausta tunnistaakseen ihmiskauppaan liittyviä merkkejä ja ilmiöitä sekä mahdollisia ih-

miskaupan uhreja ja ihmiskaupparenkaaseen joutuneita. Myös puheeksi ottamisen taitoa pitää kehittää.

Ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävää koulutusta ja tiedotusta lienee tarkoituksenmukaisinta toteuttaa viranomaisten vastaavan koulutuksen yhteydessä, mutta teema voisi tulla esiin myös työntekijöiden täydennyskoulutuksessa ja seminaaripäivillä.

On hyvä miettiä yhteistyömahdollisuuksia. Toimiiko joku omalla paikkakunnalla ihmiskauppaan tai esimerkiksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvissä asioissa? Ellei, onko mahdollista luoda yhteistyötä eri toimijoiden kanssa tai verkostoa, joka toimisi ihmiskaupan ehkäisemiseksi ja vastustamiseksi.

■ Diakoniatyö

Diakoniatyön ensisijainen tavoite on auttaa niitä, joita ei muilla keinoin auteta. Diakoniatyöntekijän perusammattitaitoon kuuluu vaikeissa olosuhteissa elävien ihmisten kohtaaminen. Diakoniasa on siten valmiuksia ensiavun antamiseen ja tilanteen kartoittamiseen sekä hoitoon ja tukeen ohjaamiseen. Mahdollinen ihmiskaupan uhri tarvitsee monenlaista apua, tukea ja neuvontaa, minkä vuoksi auttaminen edellyttää verkottumista paikalliseen palvelujärjestelmään sekä moniammatillisen yhteistyön tekemistä.

Diakoniaan kuuluu myös ennaltaehkäisevä työ ja diakonisen seurakunnan rakentaminen. Ensin mainittuun liittyy

huomion kiinnittäminen yhteiskunnan sortaviin rakenteisiin ja jälkimmäiseen diakoniakasvatus. Hyvin hoidettuna nämä toimivat vastavoimana ihmiskaupaa vastaan. Diakonista seurakuntaa rakennetaan diakoniakasvatuksen keinoin kaikkien ikäluokkien parissa tehtävällä työllä.

■ Vapaaehtoistyö ja tukiasunnot

Ihmiskaupan uhrin auttaminen on valtaosaltaan vaativaa ammattityötä. Siinä on kuitenkin sijansa myös vapaaehtoisille seurakuntalaisille. Harkinta-aikana mahdollinen ihmiskaupan uhri joutuu viettämään varsin eristettyä elämää vie-

raassa maassa. Hänellä on todennäköisesti yhteys vain virkamiesverkostoon. Tässä vaiheessa on tarpeen, että hän voi tavata säännöllisesti ihmisiä arkisessa kanssakäymisessä, kuten kirpputorilla käynneissä tai kävelylenkillä. Tällaiseen kanssakäymiseen voivat sopia myös seurakunnan lähimmäistoiminnassa olevat. Erityispiirteenä lähimmäisen tapaamisen suhteen on se, että uhrin olemassaoloa ja asuinpaikkaa ei saa ilmaista kenellekään.

Tässä vaiheessa tarvitaan myös asuntoja, joihin mahdolliset uhrin voidaan sijoittaa harkinta-ajaksi. Tällainen tarve voi tulla millä tahansa paikkakunnalla. Siksi olisi tarpeen luoda valmius nopeasti selvittää, onko seurakunnalla

tukiasuntoja vapaana tähän tarkoitukseen. Järjestelmän luominen on vasta alussa, mutta ilmeisesti tarkoituksenmukaista olisi, että vastaanottokeskuksen johtajalla on kirkkohallituksessa tai hiippakunnissa yhteyshenkilö, joka voi selvittää asianomaisen seurakunnan mahdollisuuden tarjota vapaaehtoinen tai tukiasunto.

■ Lapsi- ja nuorisotyö

Keskusteleminen arvoista ja toisen kunnioittamisesta sekä rohkaiseminen omien asenteiden pohtimiseen ovat ensiarvoisen tärkeitä niin pojille kuin tytöille.

Lapsi- ja nuorisotyössä tulisi kaikissa toimissa painottaa tyttöjen ja poikien tasavertaisuutta. Kasvatus ihmisten tasa-arvoisesta asemasta tulisi aloittaa niin varhain kuin mahdollista. Aikuisen esimerkki on tällöin tärkeä. Kasvattajat voivat omalla toiminnallaan

osoittaa, että toisen alentaminen ja hyväksikäyttö eivät koskaan ole hyväksyttäviä.

Yhteiskunnallisesti on tärkeää kiinnittää huomiota poikien asenteisiin ja ihmisoikeuksien tunnistamiseen. Myös tyttöjen minä-kuvaan ja toisten kunnioittamisen kehittämiseen on kiinnitettävä huomiota. Tähän tarjoaa apuvälineen Helmijuttu – Kirkon tyttökirja (Sundblom 2006), jossa pyritään laajentamaan työtä nuorten ihmisten keskuudessa. Toiminnan pohjana ovat ohjatut keskustelu- ja toimintaryhmät, joiden tavoitteena on vahvistaa tyttöjen identiteettiä, itsensä arvostamista, itseluottamusta ja kehonkuvaa.

Evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön vuosiaihe 2006–2008 on ”Jumalan silmissä kaunis – Tytöt ja pojat”. Se antaa mahdollisuuden käsitellä ihmisen arvoon, kasvurauhaan, sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen liitty-

viä kysymyksiä. Painopisteeseen liittyy myös materiaalityöntekijöitä, jota tehdään yhdessä kirkollisten lapsi- ja nuorisotyön järjestöjen kanssa.

■ Rippikoulu ja uskonnonopetus kouluissa

Yläasteikäisten kohdalla on harkittava tarkkaan nuorten kypsyys käsitellä näin vaikeaa aihetta. Yksi lähestymistapa voisi olla ihmiskauppa esimerkkinä nykyaikaisesta orjuudesta tai sen suhde kristilliseen ihmiskäsitykseen ja ylipäätään ihmisarvoon. Nuorten kanssa voisi pohtia, miten ihmiskauppa koskee Suomea ja Suomessa asuvia.

Ennen aiheen käsittelyä on opettajan tutustuttava tarpeeksi hyvin aihetta käsittelevään kirjallisuuteen ja muuhun tarjolla olevaan materiaaliin. Ihmiskauppaan liittyy niin monitasoisia yhteiskunnallisia ongelmia, että pelkäs-

tään niiden avaaminen nuorille vie aikaa. Erityisesti on vältettävä minkään kansan tai etnisen ryhmän leimaamista ja ennakkoluulojen vahvistamista.

Yläasteen ja lukion uskontotunneilla sekä rippikoulu- ja kristinoppileireillä ihmiskauppaa voi käsitellä esimerkiksi osana etiikan opetusta.

■ Aikuistyö

Miestenpäivillä ja naistenpäivillä sopii teemaksi ihmisarvo, ja siinä yhteydessä ei pidä kaihtaa keskustelua ihmiskaupan liittyvistä rankoista ihmisen arvoa alentavista kysymyksistä. Miksi prostituutiota tarvitaan? Kertooko se jostain yhteiskunnallisesta epäkohdasta? Entä mitä ajattelemme laittomasta työvoimasta? Teetämmekö itse pimeää työtä? Tiedämmekö, millaisista oloista työntekijät tulevat? Harmaan talouden lisääntyminen kertoo siitä, että ihmisten yh-

teisöllisyys ja hyvinvointivaltion kautta tapahtuva huolenpito toisista ovat menettäneet merkitystään.

■ Yhteiskunnallinen työ

Luterilaisen kirkon yhteiskunnallinen työ järjestää keskustelutilaisuuksia eri teemoista. Ihmiskauppa sopii parhaiten paikallisen keskustelun teemaksi silloin, kun se alkaa nousta esiin paikkakunnalla. Prostituution voi ottaa esiin monenlaisissa yhteyksissä, esimerkiksi kaupan ehdoista keskusteltaessa tai väkivaltakysymyksenä. Pimeä työ kannattaa nostaa esiin silloin, kun puhutaan veroista, palkoista, työoloista tai työehdoista. Kiskonnantapainen työsyryjäntä kannattaa ottaa esiin ainakin rakennus- ja palvelualojen edustajien kanssa käytävissä keskusteluissa. Työpaikkatyössä ei kannata ummistaa silmiä ihmiskaupan tai kiskonnantapaisen työsyryjännän mah-

dollisuudelta. Myös yhteiskunnallisen työn koulutuksessa on entistä enemmän luotava valmiuksia ihmiskaupan vastaiseen työhön.

■ Maahanmuuttajatyö

Maahanmuuttajatyötä tekevät ovat avainroolissa tiedotettaessa ihmiskaupasta ilmiönä sekä ihmiskaupan uhreille tarjolla olevista palveluista. Maahanmuuttajatyöntekijöiden joukossa on myös ihmisiä, joita voidaan käyttää ns. kulttuuritulkin tehtävissä. Osalla heistä on maahanmuuttajatausta.

Maahanmuuttajien joukossa on paljon Itä-Euroopasta, ortodoksisen kirkon vaikutuspiiristä tulevia, joiden löytäminen ja vastaanottaminen ovat haasteita seurakunnille. Toinen keskeinen ryhmä on avioliiton kautta Suomeen tulleet ulkomaalaiset naiset.

Eräs haaste on ihmiskaupan puheeksi ottaminen kirkkojen välisissä tapaamisissa, jotta lähtömaiden kirkoissa opitaisiin tunnistamaan ihmiskauppa ilmiönä, uskallettaisiin keskustella siitä ja autettaisiin sen uhreja.

Katolinen kirkko järjesti vuonna 2005 jo 92. kerran pidettävän siirtolaisten ja pakolaisten maailmanpäivän. Päivät keräävät yhteen ihmisiä eri puolilta maailmaa saman teeman ympärille. Päivien yhteydessä paavi Benedict XVI ilmaisi puheessaan huolensa siirtolaisten puolesta, jotka muuttavat taloudellisten syiden vuoksi. Erityisesti paavi kiinnitti puheessaan huomionsa naisiin sekä ihmiskaupan uhriin.

■ Vankilatyö

Diakonia- ja vankilatyössä esimerkiksi huumeuorten ja prostituoitujen kanssa kirkollinen kohtaaminen on koske-

tus vankilan ulkopuoliseen maailmaan. Vankilatyössä papit kohtaavat todennäköisesti sekä uhreja että rikollisia. Tällöin ihmisen elämän jatkon kannalta ennaltaehkäisevää toimintaa on ihmisen kohtaaminen sekä henkisen ja hengellisen tuen antaminen. Tärkeätä olisi lähestyä tilannetta kokonaisvaltaisesti sekä vankilassa olijan että hänen sosiaalisen piirinsä näkökulmasta.

■ Puolustusvoimain kirkollinen työ

Varusmiesaika on miehisen kulttuuri-identiteetin kiinteytymisen aikaa. Siihen liittyy myös arvokasvatus. Soitaspapit ovat avainasemassa keskusteluaiheiden valinnassa ja arvopohjan vahvistamisessa. Puolustusvoimien kirkollinen työ antaa mahdollisuuksia hankalien elämäkysymysten käsitteelyyn, ja sen tulisi selkeästi käyttää mah-

dollisuutensa terveen mieskulttuurin luomiseen. Varusmiespalvelun lisäksi ihmiskaupasta on tärkeää keskustella rauhanturvajoukkoihin ja kriisinhallintatehtäviin lähtevien koulutuksessa. Näiden joukkojen vapaa-ajan käyttäytymistä säätelee vain vertaisjoukon sosiaalinen kontrolli.

■ Suomalaiset ulkomailla

Suomalaiset joutuvat harvoin vastuuseen ulkomailla tapahtuvasta lapsiin sekaantumisesta. Tämä rikos on kuitenkin valitettavan yleinen. Seksiturismi kaikissa muodoissaan on lisääntynyt niin etelään ja kaukomaille kuin Venäjälle suuntautuvilla matkoilla sekä suurten urheilutapahtumien yhteydessä. Mitä mahdollisuuksia kirkkojen turisti- ja ulkosuomalaistyöllä on hillitä tätä kehitystä?

Mistä johtuu, että matkoilla näyttää olevan vallalla toinen moraalit? Ostajat ovat tavallisia ihmisiä, jotka kadottavat matkalla moraalin. Yhteisö pitää yllä moraalikoodia. Kun ihminen on irti yhteisöstään, hän on anomaalisessa tilassa, jossa kaikki on sallittua. Miten saada ihminen noudattamaan moraalit, joka ei ole sidoksissa tiettyihin ihmisiin vaan yleiseen ihmisyyteen?

Ihmiskauppa, erityisesti naiskauppa, on ollut esillä kirkkojen lähialueutyössä, ja tätä toimintaa tulee jatkaa käytännölliseen suuntaan. Ihmiskauppakysymykset nousevat esiin myös lähialueilla tehtävässä katulapsutyössä.

■ Ulkomailla tehtävä työ

Lähetystyö on yksi ihmiskaupan tavoittamisen kanava. Jo toteutettaviin lähetystyön muotoihin voidaan sisällyt-

tää ihmiskaupan näkökulma. Naisten ja tyttöjen koulutuksen tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy ovat jo olemassa olevaa konkreettista ihmiskauppaa ennaltaehkäisevää toimintaa. Lähetystyössä tehdään paljon työtä ihmisoikeuksien toteuttamiseksi, jolloin myös ihmiskaupan ilmiön tunnistamiseen voidaan kiinnittää huomiota. Koulutuksessa ja perhetyössä voidaan ottaa esiin ihmiskaupan uhriksi joutumisen riskejä.

Kirkkojen kehitysmaissa tekemän avustustyön kautta kohdataan tilanteita, joissa ihmiskauppaa on mahdollisesti tapahtunut tai saattaa tapahtua. Taloudellisesti vähän kehittyneissä maissa tai kriisitilanteissa – sota, konflikti, luonnonkatastrofi – on naisilla ja tytöillä suuri riski joutua ihmiskaupan ja useimmiten seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Avustustyössä ja hätäavun toimittamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota

naisten ja tyttöjen voimaannuttamiseen ja heidän kutsumiseen mukaan kehityksen suunnitteluun ja toimeenpanoon jo alkuvaiheessa. On myös tunnistettava käytännön tilanteet tai ne tekijät, jotka lisäävät naisten riskiä joutua hyväksikäytetyksi. Kirkollisten toimijoiden on parhaansa mukaan puututtava riskitilanteisiin ja siten turvattava naisten turvallinen osallistuminen yhteiskunnan jälleenrakentamiseen.

Ihmiskauppaa käsitteleviä kysymyksiä voidaan ottaa esille myös kirkkojen välisissä ekumeenisissa yhteyksissä. Euroopan kirkkojen siirtolaiskomissiolla ja Caritas Euroopalla on ollut vuodesta 2002 CAT (Christian Action and Networking Against Trafficking in Women) -projekti, jossa on mukana kristillisten järjestöjen lisäksi kansalaisjärjestöjä ja viranomaisia. CAT on tuottanut käytännönläheisen oppaan ennalta ehkäisevään ja auttavaan työhön.

10. YHTEYSTIETOJA

Ihmiskauppa on määriteltä Suomessa rikokseksi. Sen tutkimisesta vastaa poliisi. Perusteltu epäily riittävät syyksi ryhtyä toimiin, ja kuka tahansa voi ilmoittaa poliisille ihmiskauppaepäilystään. Poliisi tekee viime kädessä päätöksen tutkinnasta.

Mitä tehdä, jos epäilet ihmiskauppaa?

- Keskusrikospoliisille (KRP) voi soittaa kiireettömässä tapauksissa ja kysyä neuvoa epäilyissä ihmiskauppatapauksissa. Lisäksi KRP:lle voi ilmoittaa, jos epäilee, että ihmiskaupparikos on tapahtunut.
- Kiireellisissä tapauksissa (esimerkiksi uhrilla on välitön väkivallan uhka) tulee normaalisti soittaa hätänumeroon 112.

Seuraavaan listaan on koottu tahoja ja henkilöitä, jotka voivat olla tukena tarvittaessa neuvoa, koulutusta ja välitöntä apua.

Viranomaistahoja

Keskusrikospoliisi
Rikostietopalvelu / Laiton maahantulo / Ihmiskauppanhanke (IHKA)
hankkeen vetäjä Jouko Ikonen,
p. (09) 8388 6691;
rikosylikonstaapelit Anette Keloneva
ja Pirjo Valonen

Rikostietopalvelu / Laiton maahantulo / Laittoman maahantulon torjuntatyöryhmä (LAMA)

ryhmänjohtaja

vanhempi rikoskonstaapeli

Petri Koskinen, p. (09) 8388 6853

Pääosasto / Pimeän ulkomaisen työvoiman valvontayksikkö (PUT),

vanhempi rikoskonstaapeli Sami Lilja,

p. (09) 8388 6863

Vihjeitä voi myös lähettää osoitteisiin: put@krp.poliisi.fi (pimeä työvoima), ptr-rikostiedustelu@krp.poliisi.fi (yleinen)

Työministeriö

Maahanmuuttoasioiden politiikkaa, strategioita ja lainsäädäntöä koskevat

asiat on keskitetty politiikkaosastolle ja toimeenpanoon, koordinoitiin ja ohjaukseen ja seurantaan liittyvät asiat toimeenpano-osastolle.

www.mol.fi > Maahanmuutto

vastaa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kehittämisestä ja koordinoinnista

Työsuojelupiirit (8 kpl)

Alueensa työelämän valvontaviranomaisia ja asiantuntijoita, joiden tehtävänä on luoda edellytyksiä turvallisille, terveellisille ja työkykyä edistäville työoloille valvomalla työsuojelusäädösten noudattamista ja tukemalla työpaikkojen omaa työsuojelua.

www.tyosuojelu.fi

Vastaanottokeskukset

Joutsenon vastaanottokeskus

Johtaja Maiju Kouki

Tiuruniementie 250

55330 Tiuruniemi

p. 010 60 43961, 010 60 43962

maiju.kouki@mol.fi

ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän koordinoija (aikuiset ja perheet)

Oulun vastaanottokeskus

Johtaja Riitta Lukkaroinen

Heikinharjuntie 66

90630 Oulu

p. 010 60 44190

riitta.lukkaroinen@mol.fi

ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän koordinoija

(ilman huoltajaa olevat alaikäiset)

Auttamispalveluja tarjoovia tahoja

Useat järjestöt ja tahot tarjoavat neuvontapalveluja tai palveluja kriisitilanteissa oleville tai väkivaltaa kohdanneille ihmisille.

Ensi- ja turvakotien liitto

Valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, jonka tarkoituksena on tukea vaikeissa ja turvattomissa oloissa eläviä lapsia ja perheitä sekä ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Jäsenyhdistykset ylläpitävät ensikoteja, päihdeongelmiin erikoistuneita ensikoteja ja turvakoteja. Osa yhdistyksistä keskittyy toimintaansa avopalveluihin.

www.ensijaturvakotienliitto.fi

Helsingin Diakonissalaitos Diakoniatoimi

Tarjolla psykotraumatologisia asiantuntijapalveluja

Yhteyshenkilö: yllilääkäri Jaana Föhr

www.hdl.fi

Monika-Naiset Liitto ry

Tukea väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajanaisille ja -lapsille: matalan kynnyksen palveluja, oikeudellista neuvontaa ja turva-asumispalveluja

www.monikanaiset.fi

Naisten linja

Valtakunnallinen, maksuton puhelinlinja, joka antaa neuvontaa, ohjausta ja tukea tytöille ja naisille jotka kokevat väkivaltaa, uhkaa tai pelkoa; puhelinneuvontaa neljällä eri kielellä.

www.naistenlinja.com

Oulun Diakonissalaitos Kidutettujen kuntoutuspalvelut

Tutkimus-, psykoterapia- ja konsulttiopalveluita kidutuksen seurauksena traumatisoituneille pakolaisille ja turvapaikanhakijoille. Asiakastyö käynnistyy syksyllä 2006.

www.odl.fi

Pakolaisneuvonta

Oikeudellista apua ja neuvontaa oleskelulupa-asioissa turvapaikanhakijoille, pakolaisille ja muille ulkomaalaisille Suomessa

www.pakolaisneuvonta.fi

Palveleva puhelin

Evankelis-luterilaisten seurakuntien ylläpitämä auttava puhelin; päivystyspisteitä eri puolella Suomea yhteensä 36

www.evl.fi/kkh/to/kpk/pap.html

Palvelevan puhelimen verkkoauttamispalvelu

www.palvelevanetti.fi

Pelastusarmeijan sosiaalipalvelu Hedvig-huone

Kohtauspaikka Helsingissä naisille, jotka ovat kokeneet henkistä tai fyysistä väkivaltaa lähisuhteessaan.

www.hedvig.fi

Pro-tukipiste

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestö, joka tuottaa matalan kynnyksen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja pääkaupunkiseudulla sekä antaa valtakunnallista konsultaatioapua prostituutiokysymyksissä muille palvelujen tuottajille.

www.pro-tukipiste.fi

Rikosuhripäivystys

Valtakunnallinen auttava puhelin, juristin puhelinneuvonta sekä todistajan tukipuhelin. Lisäksi aluetoimistojen ja palvelupisteiden yhteydessä koulutettuja, vapaaehtoisia tukihenkilöitä, jotka auttavat rikoksen uhria henkilökohtaisesti. Joissakin aluetoimistoissa on ammatillisesti ohjattua vertaisryhmätoimintaa seksuaalisen ja parisuhdeväkivallan uhreille.

www.rikosuhripaivystys.fi

Raiskauskeskus Tukinainen

Ammattiapua seksuaalisesta väkivallasta ja hyväksikäytöstä toipumiseen. Tarjoaa maksuttomia terapeuttisia ja juridisia palveluita asiakkailleen.

www.tukinainen.fi

Suomen Mielensterveysseura

Valtakunnallinen kriisipuhelin sekä kriisikeskukset 17 paikkakunnalla. Ulkomaalaisten kriisipalvelu tarjoaa kriisiapua Suomessa asuville ulkomalaisille ja heidän perheilleen.

www.sos-keskus.fi

Suomen Punainen Risti

Punaisen Ristin Nuorten turvatalot toimivat alle 19-vuotiaisiin nuoriin erikoistuneina kriisityönkeskuksina. Turvataloja on viidessä kaupungissa.

www.redcross.fi/apuajatukea/nuortenturvatalot

Kirkollisten ja kristillisten tahojen yhteystietoja

Suomen evankelis-luterilainen kirkko

Kirkkohallitus, Satamakatu 11,
00160 Helsinki
p. (09) 18021, fax (09) 1802 426
Kirkon diakonia ja yhteiskuntatyö
www.evl.fi/kkh/to/kdy

Kirkon ihmisoikeuskysymysten
neuvottelukunta

www.evl.fi/kion

Yhteyshenkilöt:

*ihmisoikeussihteeri Kati Jääskeläinen
yhteiskunnallisten kysymysten
sihteeri Marja Kantanen
maahanmuuttajatyön sihteeri
Marja-Liisa Laihia*

Kirkon Ulkomaanapu

Luotsikatu 1 A, 00160 Helsinki
p. (09) 18021, fax (09) 1802 207
www.kua.fi

*Yhteyshenkilö: kehityspolitiikan
koordinaattori Nina Suomalainen*

Nuorten naisten kristillisten yhdistysten (NNKY-) liitto

Pohjoinen Rautatiekatu 23 B,
00100 Helsinki
p. (09) 434 2290, fax (09) 4342 2920
nnky@ywca.fi

www.ywca.fi

Yhteyshenkilö: järjestösihteeri

Riitta Räntilä

Helsingin NNKY:n Not for sale

-kampanja: www.hnnky.fi/notforsale

Ortodoksisen kirkon ulkomaanapu Ortaid ry

Fredrikinkatu 30 B 22, 00120 Helsinki
p. (09) 3411 034, fax (09) 3411 030
ortaid@ort.fi

www.ort.fi/ortaid

Yhteyshenkilö: Riina Nguyen

Suomen Caritas ry – Caritas Finland rf

Maneesikatu 2a, 00170 Helsinki
p. (09) 135 7998, fax (09) 684 23140
info@caritas.inet.fi
www.caritasfinland.fi

Pelastusarmeijan sosiaalipalvelu Hedvig-huone

Castreninkatu 24-26 F, 6. krs,
00530 Helsinki
p. (09) 760 328, hedvig@kolumbus.fi
www.hedvig.fi

Suomen ekumeeninen neuvosto

PL 185, 00161 Helsinki
p. (09) 1802 369
www.ekumenia.fi
Kirkot ja maahanmuuttajat -ohjelma
*Yhteyshenkilö: projektisihteeri
Sanna Ylä-Jussila*

11. LISÄTIEDON LÄHTEITÄ

Lainsäädäntöä

www.finlex.fi

- Rikoslaki
- Ulkomaalaislaki
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Lastensuojelulaki
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta, julkisuuslaki
- Kirkkolaki ja -järjestys
- Laki ortodoksisesta kirkkokunnasta

Virikeaineistoa

global.finland.fi > Globaalikasvatus > Aineisto kouluille > Maailman taustat > Ihmiskauppa (3/2005)

Ihmisoikeudet.net – Oppia ihmisyydestä. www.ihmisoikeudet.net

Krohn, Tiina: Kortti Recifestä. WSOY, Helsinki 2005.

Malarek, Viktor: Natashat. Seksibisneksen uhrit. Otava, Helsinki 2005.

Moodysson, Lukas: Lilja 4-ever. Ihmiskauppaa käsittelevä draamaelokuva. 2002.

Nazer, Mende & Lewis, Damien: Orja – kaapatun tytön tie Sudanista Lontooseen. Otava, Helsinki 2005.

Sundblom, Maria: Helmijuttu – kirkon tyttökirja. Nuorten Keskus ja NN-KY-liitto ry, LK-kirjat, Helsinki 2006.

Käytetyt lähteet

Alkhovka, Irina: Valko-Venäjän NNKY:n puheenjohtajan esitelmä Euroopan NNKY-liittojen ja Euroopan neuvoston yhteisseminaarissa 7.–14.3.2004, Budapest, Unkari.

Caritas Internationalis: Trafficking in Women and Children. Information and Workshop Kit. Rome 2003.

Christian Action and Networking Against Trafficking in Women (CAT): An action-oriented guide for awareness-raising and social assistance. www.caritas-europa.org/module/FileLib/brochure-final.pdf

Churches in Europe against Trafficking in Women. Prepared by the Working Group on Trafficking in Women & Women's Desk. Conference of European Churches brochure 2003.

Evankelis-luterilaisen kirkon lausunto ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman toimeenpanosta 13.10.2005.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikan hakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta (HE183/2006).

Helsingin Sanomat 10.3.2005, 12.8.2005, 3.12.2005 ja 19.5.2006.

ICCO (Interchurch organisation for development co-operation) Worldwide commitment 2004. "If our skirt is torn..." Safe Return and Social Inclusion of Victims of Traffic in Human Beings. An Inventory of Neglected Aspects in Ten European and Asian Countries.

Ihmiskaupan uhrien auttaminen. Työryhmän ehdotus palvelujen ja tukitoimien toteuttamiseksi. Työhallinnon julkaisu 368, 2006. www.mol.fi > Julkaisut > Työhallinnon julkaisu -sarja

Ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma, hyväksytty valtioneuvostossa 25.8.2005. www.formin.fi > Ihmisoikeudet > Ihmisoikeudet Suomessa > Selonteot

Ihmisoikeusraportti 2/2002 ja 4/2004. Ihmisoikeusliiton ja Suomen Helsinki-komitean julkaisu.

Kase, Helve. Violence against women in Estonia. Estonian Institute for Open Society Research. Materiaali jaettu Suomen, Viron ja Valko-Venäjän NNKY:iden yhteis-seminaarissa 23.–24.10.2004.

Katolinen katekismus.

Kauppinen, Jaana: Ihmiskauppa. Pro-tuki-piste ry. PowerPoint -esitys 6.4.2005.

Kirkon työntekijän vaitiolovelvollisuus. Suomen ev.lut. kirkon Kirkkohallituksen julkaisuja 2002:2.

Lehti, Martti: "Suomen asema kansainvälisessä ihmiskaupassa". Haaste 2/2005.

Leskinen, Jari: "Organisoitu paritus ja prostituutio Suomessa". Rikostutkimus 2002, Keskusrikospoliisi, Helsinki 2003, ss. 9–30.

Lilja, Sami: Laittoman ulkomaisen työvoiman torjunta ja ihmiskauppa. PowerPoint -esitys Kirkkohallituksessa 17.11.2005.

Ortodoksisen kirkon lausunto ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman toimeenpanosta 10.10.2005.

OSCE (Permanent Mission of Finland to the OSCE) Finnish Report on Trafficking in Human Beings. Report to the Infor-

mal Group on Gender Equality and Anti-Trafficking. PC.DEL/654/02. September 5, 2002.

RIKU – Rikosuhrripäivystyksen julkaisu 3/2005.

Skaffari Pia & Urponen Kyösti: "Ei vaan rakkaudesta, vaan myös..." Esiselvitys Lapin seksimarkkinoista ja prostituutiosta, Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 48. Rovaniemi 2004.

Suomen Tietotoimisto 18.5.2005 ja 8.10.2005.

Svolou, Zoe: Trafficking in women. Idamagazine 1/2002. www.idamagazine.net/1_2002/ida_zs_en.html

Vuorinen, Jooa: Artikkelit Docile Rukatein luennoista "Human Trafficking in Lithuania", WSCF:n (World Student Christian Federation) konferenssi, Vilna, Liettua, 18.–24.4.2005. Logos-lehti 4–5/2005.

Herra

kaiken Luoja ja lohdutuksen tuoja

SIUNATKOON SINUA

rauhalla ja uskolla

JA VARJELKOON SINUA

kaikelta pahalta

HERRA KIRKASTAKOON KASVONSA SINULLE

suuressa viisaudessaan ja laupeudessaan

JA OLKOON SINULLE ARMOLLINEN

ja vapauttakoon sinut tuskista

HERRA KÄÄNTÄKÖÖN KASVONSA SINUN PUOLEESI

kuin rakastava Jumala, joka haluaa hyvää

JA ANTAKOON SINULLE RAUHAN

missä ikinä oletkin

ISÄN JA POJAN JA PYHÄN HENGEN NIMEEN

AAMEN.

■ Ihmiskauppaa kutsutaan nykyajan orjuuden muodoksi, joka alistaa ihmisen ja vie häneltä ihmisarvon. Ihmiskauppa riistää ihmisen luonnollisen vapauden ja tunkeutuu niin fyysisen kuin henkisen koskemattomuuden alueelle jättäen jälkensä jokaiseen uhriin.

■ Ihmiskauppa on maailmanlaajuisesti merkittäväksi muodostunut ongelma, joka koskettaa niin lähtö-, kauttakulku- kuin kohdemaita. Valtioiden rajojen avautuminen ja globalisaatio eri muotoineen ovat tuoneet ihmiskaupan myös Suomeen.

■ *Ihmiskauppa – nykyajan orjuutta. Ihmiskaupan vastustaminen kirkkojen työssä* on tehty kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen työntekijöiden käyttöön. Julkaisun tarkoitus on kertoa ihmiskaupasta ja kuvata ihmiskauppaa ilmiönä. Erityisenä tarkoituksena on kuvata, miksi ihmiskauppa on myös kirkkojen asia ja tarjota näkökulmia, joiden pohjalta työntekijät voivat rakentaa ihmiskaupan vastaista työtä, toimintaa ja keskustelua. Kirkot ja kristilliset yhteisöt voivat olla merkittävässä asemassa tiedottajina, tietoisuuden ja välittämisen lisääjinä, asenteiden muokkaajina sekä uhrien tilanteen helpottajina.

ISBN: 952-9529-40-6

ISSN: 0784-350X